

اصول سیاست خارجی مطلوب جمهوری اسلامی ایران در دیدگاه آیت‌الله مهدوی کنی رحمه الله

محمد رضا داودی^۱

حامد کیانی مجاهد^۲

چکیده

هدف: یکی از کارآمدترین روش‌های دستیابی به مختصات سیاست خارجی مطلوب در پرتو تعالیم اسلامی، رجوع به مجموعه دیدگاه‌ها و نظرات نخبگان تأثیرگذاری است که ضمن آشنا بودن با چارچوب‌های نظری سیاست اسلامی، از تجربه ارزشمندی در حوزه سیاست عملی نیز برخوردار باشند. با عنایت به این مهم، مقاله حاضر در صدد است تا ضمن تمرکز بر عرصه سیاست خارجی - به‌عنوان یکی از مهم‌ترین ساحات اثرگذار در تأمین حداکثری منافع ملی - از منظر آیت‌الله مهدوی کنی(ره)، به این پرسش پاسخ دهد که «سیاست خارجی مطلوب جمهوری اسلامی ایران از منظر آیت‌الله مهدوی کنی(ره) بر مبنای چه اصولی ترسیم می‌شود». **روش‌شناسی پژوهش:** در راستای پاسخ به سؤال نگاشته، از روش تحلیل محتوای مضمونی و رجوع به منابع کتابخانه‌ای استفاده شده است.

یافته‌ها: پس از استخراج مفاهیم مرتبط با موضوع، اصول سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران از منظر ایشان دسته‌بندی گردید و مشخص شد که ایشان این اصول را ذیل سه محور «عدالت‌خواهی و ظلم‌ستیزی»، «حمایت از مستضعفان» و «اولویت قانون‌گرایی و صلح‌طلبی» تبیین کرده‌اند.

نتیجه‌گیری: در نهایت ثمره پژوهش نشان می‌دهد که آیت‌الله مهدوی کنی(ره) در حوزه سیاست به‌ویژه سیاست خارجی، با رویکردی فضیلت‌مندانه و آرمان‌گرایی واقعیت‌محورانه به این عرصه می‌نگریسته و اصول سه‌گانه فوق‌الذکر به ترتیب، بیشترین میزان اهمیت را در اندیشه سیاسی ایشان دارا بوده است.

کلیدواژه‌ها: سیاست خارجی، آیت‌الله مهدوی کنی، عدالت‌خواهی، قانون‌گرایی، صلح‌طلبی.

Email: m.davoodi@isu.ac.ir

۱- دانشجوی دکتری رشته مسائل ایران دانشگاه امام

صادق(ع) (نویسنده مسئول)

Email: H.kiany@isu.ac.ir

۲- دانشجوی دکتری رشته مسائل ایران دانشگاه امام

صادق(ع)

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۵/۱۴

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۲/۲۲

مقدمه

موضوع سیاست خارجی و تحلیل اصول و مبانی حاکم بر آن، یکی از اساسی‌ترین مسائلی است که در حوزه روابط بین‌الملل پیوسته محل مذاقه اندیشمندان عرصه سیاست قرار گرفته است. این موضوع، از آن روی واجد اهمیت بسزایی است که تأمین منافع ملی که تمامی اقدامات کشورها معطوف بر آن است، ارتباط تنگاتنگی با تحولات و شیوه حضور کشورها در عرصه بین‌الملل دارد و متأثر از نتایج حاصل از کنکاش در مؤلفه‌های شناخت‌محور سیاست خارجی دولت‌هاست.

سیاست خارجی دولت‌ها، که مجموعه‌ای از اقدامات و راهبردهای عامدانه‌ای است که جهت نیل به اهداف ترسیم شده در چارچوب محیط بین‌المللی اتخاذ می‌شود، خود بر نظام ارزشی و سیستم اعتقادی حاکم بر ساخت قدرت در یک کشور استوار است و متناسب با اقتضائات روز فضای بین‌الملل و نیازهای داخلی آن کشور، بر مبانی اصول و زمینه‌های مؤثر بر جهت‌گیری سیاست خارجی، عمل می‌کند. فهم سیاست خارجی موجود و ترسیم الگوی سیاست خارجی مطلوب برای یک کشور، در گرو شناخت مفاهیم، مؤلفه‌ها و متغیرهای متعددی است، که آشنایی با عاملیت (کارگزاران) و ساختار سیاست خارجی و همچنین منظومه تعاملی و در هم تنیده میان این دو، به‌ویژه عاملیت آن، در زمره مهم‌ترین این متغیرها و مفاهیم، قلمداد می‌شود. بر این مبنا، شناخت و واکاوی فکر و عمل نخبگان و کنشگران دولتی (دولت چه در معنای قوه مجریه و چه در معنای حکومت) در ارتباط با ساخت بین‌الملل، چه در مقام بررسی «هست»‌ها و چه در جایگاه تبیین «باید»‌ها و نظام مطلوبیت‌های سیاست خارجی کشورها، زمانی به دقت و تطابق با واقعیت نزدیک‌تر است که منظومه مبانی، مبادی و اصول حاکم بر اندیشه سیاسی شخصیت‌های تأثیرگذار و کلیدی آن کشور در حوزه سیاست (چه در مقام مسئولیتی و چه در مقام مشاورت)، به‌صورت تفصیلی مورد بازخوانی و تبیین واقع شود. در این میان، اگر نظام حکومتی حاکم بر یک جامعه، برآمده از بروز انقلاب در آن جامعه باشد و نسبت به نظام قبل، به‌صورت بنیادی، تغییرات ایدئولوژیک و ساختاری در آن ایجاد شده باشد، به تحقیق، تفکرات شخصیت‌های طراز انقلابی، شاکله جوانب گوناگون ساختار سیاسی- اجتماعی جدید را می‌سازد؛ نکته‌ای که لزوم بررسی اندیشه سیاسی این شخصیت‌ها را دو چندان می‌کند.

افزون بر این مسأله، در جامعه‌ای که دستخوش انقلابی ایدئولوژیک از جنس تفکرات اسلامی شده است، طراحی و ارائه نظریات و مفاهیم اسلامی برای عرصه‌های گوناگون عمل سیاسی- اجتماعی (طراحی منظومه بایدها)، نیازمند رجوع به آراء و نظرات علما و فقهای دارد که نه تنها تسلط آنها به ظرافت‌های علوم اسلامی بر همگان مبرهن باشد، بلکه توانمندی و صاحب ایده و نفوذ بودن آنها، وجه تمایز این افراد با دیگران تلقی شود. در تاریخ ایران معاصر، آیت‌الله مهدوی کنی (ره) نمونه بارز چنین عالم سیاست‌مداری است که می‌توان با رجوع به بیانات و سیره سیاسی- اجتماعی ایشان و استخراج اصول حاکم بر آن، به طراحی نظامی مطلوب در حوزه «هست»‌ها و «باید»‌های سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران همت گمارد. رهبری معظم انقلاب در پیام تسلیت خود به مناسبت ارتحال آیت‌الله مهدوی کنی (ره) ضمن توصیف خدمات گسترده ایشان در عرصه‌های گوناگون انقلاب، درباره ایشان می‌فرماید:

«این عالم بزرگوار از جمله‌ی نخستین مبارزان راه دشوار انقلاب و از چهره‌های اثرگذار و یاران صمیمی نظام جمهوری اسلامی و از وفاداران غیور و صادق امام بزرگوار بود و در همه‌ی عرصه‌های مهم کشور در دوران انقلاب شجاعانه و با صراحت تمام نقش‌آفرینی کرد... [ایشان] همه جا و همه وقت در موضع یک عالم دینی و یک سیاستمدار صادق و یک انقلابی صریح ظاهر شد و هرگز ملاحظات شخصی و انگیزه‌های جناحی و قبیله‌ئی را به حیطة‌ی فعالیت‌های گسترده و اثرگذار خود راه نداد» (پیام تسلیت رهبری به مناسبت ارتحال آیت الله مهدوی کنی، ۱۳۹۳/۷/۲۹).

چنان‌که در بیانات رهبر معظم انقلاب نیز معین است، این سیاست‌مدار صادق و فقیه پارسا، اگر چه نقش‌های قابل توجهی در تاریخ انقلاب به‌ویژه سال‌های ابتدایی آن ایفا کرده، اما پیشینه‌سنجی تحقیقاتی از این دست، نشان می‌دهد که واکاوی سیره سیاسی - اجتماعی ایشان از چشم پژوهشگران علوم سیاسی تا حدود زیادی مغفول مانده است؛ مسأله‌ای که نگارندگان را بر آن داشت که با هدف جبران این خلأ در حد وسیع، به بررسی اصول سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران از منظر ایشان از طریق استفاده از رویکردهای علمی و روشمند بپردازند.

بر مبنای رسالت پژوهش، سؤال اصلی نگاشته حاضر عبارت است از این‌که: «سیاست خارجی مطلوب جمهوری اسلامی ایران از منظر آیت‌الله مهدوی کنی(ره) بر مبنای چه اصولی ترسیم می‌شود». در راستای پاسخ به این پرسش، با اتخاذ «روش تحلیل محتوا» و ضمن بررسی، کدگذاری و تحلیل بیانات مرتبط آیت‌الله مهدوی کنی(ره) در حوزه مورد بحث، به جمع‌بندی و نتیجه‌گیری مطالب پرداخته خواهد شد.

مفاهیم نظری

تبیین مفاهیم نظری و واژگان کلیدی‌ای که پژوهش بر آنها استوار گردیده و از آنها بهره جسته است، نخستین گام برای ورود ساختمند به بحث است. بر این مبنای چهار مفهوم و کلیدواژه اساسی پژوهش را تبیین می‌کنیم.

سیاست خارجی

سیاست خارجی عبارت است از راهبرد یا رشته‌ای از اعمال که تصمیم‌گیرندگان حکومتی از پیش طرح‌ریزی کرده‌اند و مقصود آن دستیابی به اهدافی معین در چارچوب منافع ملی و در محیط بین‌الملل است. همچنین، سیاست خارجی ابتکار عمل هر دولت یا واکنش آن در قبال کنش دیگر دولت‌هاست (مقتدر، ۱۹۹۱: ۱۰۴-۱۰۳).

عدالت

واژه عدالت در برابر ظلم و جور، واژه‌ای اصالتاً عربی از ماده «ع د ل» است و معنای متعددی از جمله استقامت در نفس، حکم به حق، استواری و تساوی میان اشیاء و امر میانه آمده است (ابن منظور، ۱۹۸۴: ۴۳۷-۴۳۰). «عدل» از لحاظ لغوی به معنای «مساوات» و «برابری» آورده شده است و مترادفاتی مانند «مثل» و «فدیه» برای آن ذکر شده که همه از مصادیق معنای اول هستند (قریشی، ۱۹۸۵: ۳۰۱). در

معنای مفهومی نیز عدالت ملازمت با راه میانه و اجتناب از افراط و تفریط در امور است و حقیقت عدل، داشتن هماهنگی در کارهاست (طباطبایی، ۲۰۰۹، ج ۱۲: ۳۳۱).

مفهوم اصطلاحی کلمه عدالت به معنای لغوی آن نزدیک است، به نحوی که تعبیرات متعدد و مشابه از مفهوم عدالت صورت گرفته است که بخشی از آنها به شرح زیر است:

- عدالت به معنی قرار دادن هر چیزی در جای خودش؛
- عدالت به معنای حق را به حق‌دار رساندن و ایفای اهلیت و رعایت استحقاق‌ها و نفی تبعیض و عدم ترداد با برابری مطلق؛
- عدالت به معنای اعتدال‌گرایی، میانه‌روی و رعایت ملکات متوسطه؛
- عدالت به معنای راستی و راست‌کرداری؛
- عدالت به معنای تأمین مصلحت عمومی به بهترین صورت ممکن؛
- عدالت به معنای مفهومی همسان با عقل و خرد عملی (اخوان کاظمی، ۲۰۰۲: ۳۱-۲۹).

مستضعف

لغت‌شناسان ضعف را در برابر قوت معنا کرده‌اند. این ضعف متناسب با معنایی که در برابر متضادهای خودش می‌گیرد، هم به معنای ناتوانی در امور مادی است و هم ناتوانی در امور و مسائل معنوی (مصطفوی، ۱۹۸۱، ج ۷: ۳۰). استضعاف نیز یعنی: کسی را ضعیف یافتن (راغب، ۱۹۹۲) و در امور مختلف بر او سوار شدن (فراهیدی، ۱۹۹۰، ج ۱: ۸۱) و اختیار زندگی او را بر عهده گرفتن و ناتوان کردن وی. گاهی این ناتوانی ذاتی و یا بر اثر علل و عوامل طبیعی به وجود می‌آید که از آن به «ضعف» تعبیر می‌شود و گاهی دیگران و عوامل غیر طبیعی باعث ناتوانی انسان می‌شوند، که در آن صورت واژه «استضعاف» برای آن به کار می‌رود و در حقیقت در «استضعاف» دخالت دیگران نهفته است؛ آن هم دخالتی بی‌جا و ناشایست که باعث بدبختی و ایجاد مشکلات فراوان برای اقشار زیادی از جامعه می‌شود (الله‌خواه، ۲۰۰۸: ۶۷-۶۶).

قانون و قانون‌گرایی

قانون در زبان فارسی به معنای اصل، رسم، شکل، قاعده، طریقه، ترتیب، نظم، دستور، منوال، طرز، کانون، روش، آیین، آداب و شریعت به کار گرفته شده است (نفیسی، ۱۹۶۴). معنای اصطلاحی و علمی قانون نیز همچون بسیاری دیگر از مفاهیم، ریشه در معنای لغوی این واژه دارد که می‌توان آن را مجموعه قراردادهای اجتماعی که برای ساختار امور عامه تنظیم می‌گردد، معنا کرد (جوادی آملی، ۲۰۰۵: ۴۴). در تعریفی دیگر نیز قانون عبارت است از قاعده‌ای که توسط یک قدرت عمومی مقرر شده و مدلول آن الزام یا اذن یا اباحه است و همه افراد باید از آن پیروی کنند (جعفری لنگرودی، ۲۰۰۵: ۹۴). گرایش به این قانون در روابط بین دولت‌ها و مردم و دولت و مردم با مردم، شاکله مفهوم قانون‌گرایی را تشکیل می‌دهد.

چارچوب روشی: تحلیل محتوا

هر پژوهش نظام‌مند، نیازمند روشی است که با بهره‌گیری از آن، اطلاعات گردآوری شده، طبقه‌بندی شده و مورد تحلیل و بررسی قرار گیرند؛ به این خاطر، انتخاب روش تحقیق متناسب با چارچوب پژوهش و پیاده‌سازی دقیق آن، گامی مهم در مسیر دستیابی به خروجی‌ها و نتایج کاربردی و روشمند در پژوهش به‌شمار می‌رود. از این‌رو، متناسب با اقتضائات و اهداف پژوهش حاضر، چارچوب روشی تحلیل محتوا، به‌عنوان روش تحقیق مختار پژوهش، مورد استفاده قرار گرفته است.

شیرنارد برلسون تحلیل محتوا را «روشی برای مطالعه عینی، کمی و سیستماتیک فرآورده‌های ارتباطی (محتوای آشکار پیام) جهت رسیدن به تفسیر» تعریف کرده است (کریبندورف، ۱۹۹۹: ۲۶). باید توجه داشت که دو شرط عینیت و نظام‌دار بودن، قابلیت تکرار این روش را می‌رساند، به‌گونه‌ای که سایر پژوهشگران نیز بتوانند با استفاده از روش‌های یکسان و اطلاعات مشابه، به نتایج مشابهی برسند (سرمد، ۲۰۰۰: ۳۹۰). این روش پیش از هر چیز در مورد متن‌های مکتوب به‌کار می‌رود، از این لحاظ تمام گونه‌های سند از قبیل: کتاب‌ها، روزنامه‌ها، مجله‌ها، نطق‌های پارلمانی، موعظه‌های مذهبی، اعلان‌ها، شعارها، جزوه‌های تبلیغاتی و مانند این‌ها را می‌توان تابع این روش کرد (طاهری، ۲۰۰۱: ۱۷۰). در این روش عناصر مورد نظر گردآوری شده، طبقه‌بندی و تجزیه و تحلیل می‌شود. از این‌رو، پژوهشگر می‌کوشد با استفاده از این روش، نمادهای ارتباطی را به‌صورت نظام‌مند و تکرارپذیر تجزیه و تحلیل کند.

در علوم سیاسی زمانی مبادرت به تحلیل محتوا می‌شود که پیشینه پیام‌های مربوط به آن دسته از بازیگران سیاسی که پژوهشگر مایل به مطالعه آنهاست به‌طور مادی در دسترس باشد. منظور از این پیشینه، مطالب مندرج درباره سیاست یا سیاستمداران در کتاب‌ها، مطبوعات، متون سخنرانی‌ها، اسناد دولتی، یادداشت‌های غیررسمی و حتی نامه‌ها و خاطرات است (سید امامی، ۲۰۱۲: ۳۸۱).

به‌منظور فهم اصول سیاست خارجی دولت اسلامی از منظر آیت‌الله مهدوی پس از مطالعه و بررسی انواع فنون، روش تحلیل محتوا انتخاب و با مراجعه به کتاب خاطرات آیت‌الله مهدوی، کتاب سیاست اخلاقی و اخلاق سیاسی (مجموعه خطبه‌های نماز جمعه آیت‌الله مهدوی کنی) و همچنین مطالب موجود در سایت ایران‌نمایه (مرجع جمع‌آوری بیانات و سخنان موجود در مجلات و روزنامه‌ها) به‌عنوان مرجع بیانات ایشان و در آن، قطعه‌ای از متن (جمله و پاراگراف) انتخاب شده و پس از تجزیه کامل، مضامین موجود در آن - متناسب با موضوع مدنظر - استخراج و کدگذاری شده است (جدول شماره ۱).

در گام بعدی با بهره‌گیری از وجوه مشترک موجود میان مضامین تعدادی از آنها که دارای اشتراک و نزدیکی بیشتری هستند، تحت یک عنوان کلی‌تر دسته‌بندی می‌شوند که به آنها «مفهوم» (Concept) گفته می‌شود. در مرحله بعد و به‌منظور انجام مرحله «مقوله‌بندی» (Categorization) برای رسیدن به اصولی عام‌تر، چند مفهوم که دارای اشتراکات بیشتری هستند، تحت عنوان یک «مقوله» (Categories) جمع شده و یک اصل عام را تشکیل می‌دهند.

شکل ۱: گام‌های عملیاتی تحلیل محتوا

در راستای کدگذاری هر یک از مضامین احصاشده برای سهولت ارجاع و شناخت و پرهیز از تکرار، با یک نشان‌گر منحصر به فرد مشخص می‌شوند. در این پژوهش از مدل زیر برای کدگذاری استفاده شده است:

الف) در گام اول برای هر یک از منابع علائم اختصاری مختص به آنها انتخاب شد:

- نماد ^۱EPPE به‌عنوان علامت اختصاری مضامین مستخرج از کتاب سیاست اخلاقی و اخلاق سیاسی؛
- نماد ^۲MA به‌عنوان علامت اختصاری مضامین مستخرج از کتاب خاطرات آیت‌الله مهدوی کنی؛
- نماد IN به‌عنوان مضامین به‌دست آمده از پایگاه ایران‌نمایه.

ب) حرف S و عدد پس از آن نشانگر شماره جمله هر یک از منابع است.

ج) حرف P که نشان‌گر واژه Point به‌معنای نکته است و عدد پس از آن که شماره نکته جمله را مشخص می‌کند.

به‌طور مثال EPPES25P2 بیانگر نکته دوم از بیست و پنجمین جمله مستخرج از کتاب سیاست اخلاقی و اخلاق سیاسی است. با این توضیحات جدول مضامین به‌دست آمده بدین شرح است:

1. Ethical Politics and Political Ethics
2. Memories of Ayatollah Mahdavi Kani

جدول ۱: کدگذاری مضمونی بیانات آیت‌الله مهدوی کنی

ردیف	بیانات	مضمون	کد
۱	بعضی‌ها خیال می‌کنند که اگر ما خودمان دور ایران حصار بکشیم، می‌توانیم انقلاب‌مان را حفظ کنیم؛ لذا می‌گویند چرا ما باید به برادران خود در لبنان کمک کنیم در حالی که ما خودمان پول نیاز داریم؟ غافل از این که ما اگر در آن جا با دشمن نجنگیم: «فوالله ما غزی قوم فی عقر دارهم الا ذلوا». این علی است که فرمود هر کس در خانه خود مورد حمله قرار گیرد مسلماً شکست می‌خورد. ما باید دورتر از مرزهای خود بجنگیم و دشمن را در آن جا مشغول کنیم نه این که او ما را مشغول کند.	همراهی با جنبش‌های لبنان	EPPE\$P\
		حفظ انقلاب اسلامی	EPPE\$1P2
۲	بنابراین ما باید برای آزادی خود و آزادی ملت اسلام قیام کنیم. من از شما دعوت می‌کنم به پیروی از دعوت امام و دعوت تمام گروه‌ها و تمام مسلمان‌های جهان، روز قدس را هر چه باشکوه‌تر برگزار کنیم و بیاییم به دشمنان داخلی و خارجی بفهمانیم که ملت ایران زنده است و با تمام مشکلات و مسائل می‌تواند ایستادگی کند و این ناراحتی‌ها را برای روز پیروزی نهایی، روز عدل و قسط عمومی تحمل کند، ان شاءالله.	ایستادگی در مقابل دشمنان	EPPE\$P\
		همراهی با مردم فلسطین	EPPE\$P\
۳	ما باید برای این که هم انقلاب خودمان را حفظ کنیم و هم دیگران را از زیر بار ظلم بیرون بیاوریم، باید برای برادران مسلمانان و برادران مستضعفان در آن مرکز وحی و مرکز معراج پیامبر و در دومین قبله مسلمانان هم قیام کنیم. به این معنا که اسلام را و مستضعفین را از دست اسرائیل و صهیونیست‌ها نجات دهیم.	قیام برای آزادی قدس	EPPE\$P\
۴	ما اگر بخواهیم با صهیونیسم مبارزه کنیم، ایران به تنهایی ممکن است انقلاب را صادر کند ولی برادران فلسطینی ما، نباید از ایران توقع داشته باشند که ما تنها بیاییم و یک تنه با اسرائیل بجنگیم، بلکه باید ملت‌های اسلامی را حرکت دهیم و این جمعیت یک میلیاردی را به هم پیوسته کنیم با مشت‌های گره کرده تا به دهان اسرائیل و آمریکا بکوبد و مسلماً پیروز خواهید بود ان شاءالله.	قیام برای آزادی قدس	EPPE\$P\
۵	ما وقتی پیروز شدیم سلاحی نداشتیم بلکه بعد از پیروزی سلاح به‌دست آوردیم. مبارزه سلاح نمی‌خواهد که از سلاح‌های اسرائیل و آمریکا بترسید. اگر مشت‌ها در زیر پرچم اسلام و پرچم توحید با اتحاد و اتفاق گره زده شود پیروزی از آن شماست.	مقابله با اسرائیل	EPPE\$P\
		مقابله با آمریکا	EPPE\$P\
۶	ما وقتی پیروز شدیم سلاحی نداشتیم بلکه بعد از پیروزی سلاح به‌دست آوردیم. مبارزه سلاح نمی‌خواهد که از سلاح‌های اسرائیل و آمریکا بترسید. اگر مشت‌ها در زیر پرچم اسلام و پرچم توحید با اتحاد و اتفاق گره زده شود پیروزی از آن شماست.	مقابله با اسرائیل	EPPE\$P\
		مقابله با اسرائیل	EPPE\$P\

EPPE56P۸	عدم ورود در امور داخلی کشورها	من پیشنهادم این است که ملت‌های اسلامی رهبری امام را بپذیرند و معنای این رهبری آن نیست که امام در کارهای کشورهای دیگر دخالت کند.	۹
EPPE57P۸	صدور الگوی انقلاب اسلامی	دشمن در صدد است این انقلاب را در نطفه خفه کند. برای این که این انقلاب مصدر صدور فرهنگ اسلامی در منطقه و دنیا نمی‌تواند ببیند که ما آزاد باشیم و برای مسلمان‌ها آزادی و استقلال را به ارمغان بیاوریم.	۱۰
EPPE58P۸	مقابله با استعمار	راهی که امام در انقلاب انتخاب کردند این بود که باید انقلاب از مردم شروع شود و باید شاخه‌هایی که منشأ استعمار و استبداد بوده، همه از بین بروند.	۱۱
EPPE59P۸	مقابله با استعمار	در عین حال آن‌طور که امام فرمودند ما باید اتحاد و اتفاق خود را حفظ کنیم و دست به دست هم دهیم و در پشت جبهه و در جلوی جبهه همیشه باشیم و بدانیم که سیادت ما در این جاست که ایادی استعمار و عوامل استعمار و آنچه را که استعمار در این مملکت می‌خواهد انجام دهد قطع کرده و دشمن را ناامید کنیم ان‌شاءالله.	۱۲
EPPE۱۰P۸	ایستادگی در مقابل دشمنان	به نام آزادی ما نمی‌توانیم دست روی دست بگذاریم که دشمنان ما بیایند و علیه ملت ما و انقلاب ما و شهدای ما و استقلال ما توطئه بکنند.	۱۳
EPPE۱۱P۸	مقابله با استعمار	ما در اصول دوم و سوم قانون اساسی می‌خوانیم که باید سلطه‌گری و استعمار را به طور کامل طرد و از نفوذ اجانب جلوگیری کنیم.	۱۴
EPPE۱۲P۸	صلح طلبی	ملت ایران ملتی است که تازه انقلاب کرده، ملتی است نوپا و با توجه به فرهنگ اسلامی به هیچ‌وجه طالب جنگ و جنگ‌افروزی نیست، ولی در برابر تجاوز متجاوزان نمی‌تواند ساکت بنشیند و دست روی دست بگذارد و صلح کند و یا استقلال و آزادی و تمامیت ارضی کشور را از دست بدهد و خون شهدا را زیر پا بگذارد.	۱۵
EPPE۱۲P۲	ایستادگی در مقابل دشمنان		۱۶
EPPE۱۳P۸	لزوم استقلال‌طلبی	اگر عده‌ایی بخواهند به نام آزادی در مملکت با دشمنان ما و با اجانب، روابطی برقرار کنند و استقلال سیاسی ما، استقلال نظامی ما، استقلال اقتصادی و فرهنگی ما را خدشه‌دار کنند، مسلماً اینها به قانون اساسی و به اصول انقلاب خائن‌اند و ما وظیفه داریم در برابر آنها بایستیم و نگذاریم کسانی که در مقام خیانت هستند در این مملکت عرض اندام کنند و فعالیتی داشته باشند. اگر چنین نکنیم مسلماً به قانون اساسی، خون شهدا و اسلام خیانت کرده‌ایم.	۱۷
EPPE۱۴P۸	همراهی با کشورهای مسلمان	اولاً ما می‌خواهیم به دولت‌ها و ملت‌های اسلامی دست دوستی و برادری دراز کنیم و هیچ‌گاه با آنها در جنگ نباشیم و با کمک هم	۱۸

		و یاری یکدیگر در برابر ابرقدرت‌ها بایستیم. این شعار ما و شعار امام ما بوده و ما هیچ‌گاه با دولت‌ها و ملت‌های اسلامی - اگر در برابر ما نایستند - جنگ و نزاعی نخواهیم داشت. الان هم من از تربیون نماز جمعه به ملت ایران عرض می‌کنم که ما نه جنگ‌افروزیم و نه جنگ‌طلب، بلکه ما ملتی هستیم که «والصلحُ خَیرٌ» را شعار خود می‌دانیم.	
EPPE\$۱۵P۱	حفظ استقلال فکری	آیا ممکن است که کسی فکرش، ایدئولوژی‌اش، اقتصادش و فلسفه‌اش، یک فلسفه‌ی شرقی یا غربی باشد بعد بگوید من ایرانی هستم و مستقل‌ام؟ این امکان ندارد چون یکی از مبانی استقلال ما استقلال فکری و فرهنگی است. امکان ندارد که ما فرهنگ دیگری را وارد مملکت کنیم و بعد بگوییم ما مستقل‌ایم. بالاترین وابستگی‌ها از راه فرهنگ پیدا می‌شود.	۱۹
EPPE\$۱۶P۱	حفظ روابط حسنه	(لاینهاکم الله عن الذین لم یقاتلواکم فی الدین). آنهایی که با شما در دین جنگ نکردند، اشکالی ندارد که با آنها قسط و مدارا و نیکوکاری داشته باشید و این دستور قرآن است و ما هم بنایمان بر این است که با همه کشورها حسن همجواری داشته باشیم و شعار ما این بوده و ما برای دفاع از مسلمین هم، آن مقدار که در توانمان باشد همیشه آماده‌ایم و الان من از این تربیون اعلام می‌کنم حتی کشور عراق که با ما در حال جنگ است اگر مورد تجاوز قرار بگیرد، باز ما آماده هستیم که برای آزادی عراق از دست دشمنان خارجی اقدام بکنیم.	۲۰
EPPE\$۱۶P۲	دفاع از مسلمانان عراق		۲۱
EPPE\$۱۷P۱	حفظ روابط حسنه	اگر همه‌ی کشورها به خصوص کشورهای همجوار با ما حسن روابط داشته باشند، با ما در حال ستیز نباشند و در امور داخلی ما دخالت نکنند، ما هیچ‌گاه در برابر آنها نه موضع می‌گیریم و نه در مقابل آنها می‌جنگیم. حتی آنهایی هم که با ما جنگ کردند اگر دست برادری به ما بدهند و در خط اسلام و دفاع از اسلام قرار بگیرند، ما به آنها هم دست برادری خواهیم داد.	۲۲
EPPE\$۱۸P۱	مقابله با مداخله اجانب	ما در امور داخلی خود باید استقلال داشته باشیم و کسی حق ندارد بگوید چرا شما کسانی را که در این مملکت خیانت کردند بازداشت می‌کنید؟ این حق ملت ماست و حق دولت ماست که نگذارد خیانت‌کاران آزاد باشند. دیگر این که حق ملت ماست که بگوید چرا کشوری در امور داخلی ما مداخله می‌کند؟ امام فرمودند ما ملت مظلومی هستیم، ما انقلاب کردیم که آزاد و مستقل باشیم ولی دشمنان ما نمی‌خواهند.	۲۳
EPPE\$۱۸P۲	لزوم استقلال طلبی		۲۴

EPPE5۱۹P۱	ایستادگی در مقابل دشمنان	اگر ما مسلمان‌ها که کشورمان مورد تجاوز دشمن فرار گرفته و هر روز مورد حمله‌ی دشمن قرار دارد، این همه شهید در راه انقلاب دادیم، این همه سختی‌ها را برای انقلاب تحمل کردیم، اگر ما هم بخواهیم دست صلح به سوی صدام دراز کنیم این هم شرم آور است. چون این جا دیگر صلح، صلح نیست بلکه به معنای تسلیم در برابر دشمن ستمکار است. تسلیم غیر از صلح است؛ دشمنی که هر روز تجاوز می‌کند و به تجاوزش ادامه می‌دهد و اصلاً خودش را هم متجاوز نمی‌داند، طاغی و یاغی است. آن وقت ما به دشمن بگوییم تو را به خدا بیا صلح کن! مثل این می‌ماند که یک شخصی شمشیرش را گرفته و به سر من می‌کوبد و از آن طرف بگوید صلح! و بگوید من برای صلح به مغز تو شمشیر می‌زنم! برای صلح شمشیر می‌زنم! حالا من هم که دارم شمشیر می‌خورم، دستم را دراز کنم بگوییم بیا صلح کنیم!	۲۵
EPPE5۲۰P۱	ایستادگی در مقابل دشمنان	این وسیله افتخار ماست که ما مسلمانیم و در آینده و در تاریخ می‌توانیم بگوییم خدایا! ما انقلاب کردیم، شهید دادیم، نابسامانی‌ها را تحمل کردیم ولی زیر بار ظلم نرفتیم.	۲۶
EPPE5۲۱P۱	حمایت از حرکت‌های آزادی‌بخش	دشمن آن قدر علیه این انقلاب قیام کرده که هر حرکت آزادی‌خواهانه‌ای را که در دنیا واقع می‌شود می‌گویند از طرف ایران است و البته این از یک جهت، تبلیغی است علیه ما و از جهت دیگر، تبلیغی است به نفع ما که ما آن قدر قدرت داریم ... امروز هر حرکت آزادی‌بخشی در دنیا پیدا می‌شود می‌گویند این حرکت، حرکت ایرانی و حرکت اسلامی است. خُب زنده‌باد ایران اسلامی که یک چنین قدرتی دارد... بنابراین انقلاب بسیار عمیق شده است.	۲۷
EPPE5۲۲P۱	مقابله با ابر قدرت‌ها	انقلابی که می‌بینیم کیسینجر می‌گوید انسان وقتی اسم پاسداران ایران و شیعیان لبنان را می‌شنود لرزه به تنش می‌افتد و این یک لغت جدید و یک اسم جدیدی است که در دنیا پیدا شده و در برابر همه‌ی قدرت‌ها قرار گرفته است.	۲۸
EPPE5۲۳P۱	صلح‌طلبی	ما صلح شرافتمندانه را می‌خواهیم. صلح می‌خواهیم نه سازش و تسلیم در برابر تجاوز، اسلام به ما امر صلح می‌کند، نه دستور به تسلیم و سازشکاری و از بین بردن خون شهدا. بنابراین ما آماده صلح هستیم ولی آماده تسلیم نیستیم. تا مادامی که دشمن متجاوز	۲۹
EPPE5۲۳P۲	ایستادگی در مقابل دشمنان	ما را می‌کوبد و با دشمنان ما روابط دارد، ما نمی‌توانیم دست‌آشتی و صلح دراز کنیم، ولی هر گاه که زمینه‌های صلح فراهم بشود ما آماده صلح خواهیم بود.	۳۰

EPPE\$۲۴P۱	صدر الگوی انقلاب اسلامی	ما امیدواریم که بتوانیم انقلاب‌مان را از نظر فکری به دنیا صادر کنیم. امیدواریم که عمل ما، برنامه‌های ما، استقامت ما، درستی و صفا و صمیمیت ما، تقوای ملت ما، جهاد ملت ما و جانبازی و ایثار ملت، ارتش و سپاه ما بتواند این انقلاب را به دنیا صادر کند.	۳۱
EPPE\$۲۵P۱	اتحاد کشورهای اسلامی	خدایا میان مسلمین اتحاد، اخوت و برادری مقرر بدار تا در سایه‌ی اتحاد و برادری، عزت و عظمت و سیادت دیرینه‌ی اسلام به آنها باز گردد.	۳۲
EPPE\$۲۵P۲	حفظ عزت		۳۳
EPPE\$۲۶P۱	مقابله با اسرائیل	ما با همه یهودی‌ها مخالفت نمی‌کنیم و همه یهودی‌ها هم با ما مخالفت نیستند. این یهودیانی که خود را به نام صهیونیست نامیده‌اند و این‌ها که نژادپرستی می‌کنند، ما با این‌ها مخالفیم.	۳۴
EPPE\$۲۷P۱	صلح‌طلبی	صلحی که برای ما مطرح است صلح شرافتمندانه‌ای است که باید در آن جنایتکار محکوم شود و به جزای عمل خویش برسد و این راهی است که برای بقای این انقلاب و تضمین و بیمه کردن این انقلاب وجود دارد و راه دیگری نیست.	۳۵
EPPE\$۲۸P۱	ایستادگی در مقابل دشمنان	ما دشمنان خود را امتحان کرده‌ایم که این‌ها دروغ می‌گویند و ما هر چه با آنها سازش کنیم، آنها جلوتر می‌آیند.	۳۶
EPPE\$۲۹P۱	اتحاد کشورهای اسلامی	عزتی که از طرف رسول خدا به ما مسلمان‌ها... داده شده ما مسلمان‌ها نباید این عظمت و عزت را برای مسائل جزئی و یا برای مطامع دشمنان خود از دست بدهیم چرا که ما بزرگترین و نیرومندترین قدرت جهان هستیم.	۳۷
EPPE\$۲۹P۲	حفظ عزت		۳۸
EPPE\$۳۰P۱	لزوم یاری مظلومین	مستضعفان جهان - چه آنها که مسلمان هستند و چه آنها که هنوز نتوانسته‌اند اسلام را خوب درک کنند و بپذیرند - همگی انتظار دارند که اسلام به خصوص انقلاب اسلامی ما برای آنها نجات‌بخش باشد.	۳۹
EPPE\$۳۱P۱	توجه به مصلحت عمومی مسلمین	ما در این قسمت از خاورمیانه که مسلمان‌ها عمدتاً در اینجا هستند منابع و ذخایر زیادی از جمله ذخایر نیروی انسانی و ذخایر مادی داریم. مصلحت عامه‌ی مسلمین اقتضا می‌کند که این ذخایر برای مسلمین و به نفع مسلمین خرج شود. بنابراین ما این مصالح مشترک و اصول مشترک را فراموش نکنیم. این در بُعد مثبت قضیه است و از آن طرف در بُعد منفی، ما دشمن یا دشمنان مشترکی داریم که آنها اگر به ما سلام می‌کنند غرض‌شان از سلام، دشمنی با ما و استعمار و استثمار ماست و این را تاریخ به خوبی نشان داده است. با توجه به این نکات، آیا مصلحت است که اگر گاهی مسائلی در داخل و یا در خارج واقع می‌شود، این مسائل سبب شود که بین ما جدایی بیافتد؟	۴۰
EPPE\$۳۱P۲	مقابله با استعمار		۴۱

EPPE332P1	صلح طلبی	<p>۴۲</p> <p>در خارج، بنای ما این است که با مسلمانان ارتباط خوبی داشته باشیم. حتی امام در آن ملاقاتی که با سفرا داشتند جمله‌ای فرمودند که آن جمله باید به گوش آنهایی که امام را رهبر می‌دانند، باشد. امام فرمود این که بعضی‌ها می‌گویند ما فقط با ملت‌ها ارتباط داشته باشیم و لازم نیست با دولت‌ها ارتباط داشته باشیم، این درست نیست. ما با ملت‌ها که نمی‌توانیم مستقیماً ارتباط برقرار کنیم. فعلاً سر و کارمان با دولت‌هاست؛ از طریق ارتباط دیپلماتیک و وزارت امور خارجه. سیاست که نمی‌شود تنها با مردم باشد؛ نه این که با مردم ارتباط نداشته باشیم ولی بالاخره ما با دولت‌ها روابط داریم و باید این طور باشد. ۶۳/۹/۱۶</p>
EPPE333P1	حفظ روابط حسنه	<p>۴۳</p> <p>سیاست خارجی ما این است که اولاً با کشورهای اسلامی که در برابر ما قرار نگرفته‌اند، دسیسه نمی‌کنند، و با دشمنان ما همکاری نمی‌کنند، دوست باشیم. این ندای همیشگی امام و ندای نظام جمهوری اسلامی به مسؤولین بوده است. اگرچه بعضی دولت‌ها گاهی به حسب ظاهر اظهار علاقه می‌کنند ولی در پشت سر به دشمن سرسخت ما، که این جنگ را بر ما تحمیل کرده، سریعاً کمک کردند و می‌کنند. در خصوص ارتباط با کشورهای غیر اسلامی هم همین طور است. امام همان اوایل که در پاریس مصاحبه‌هایی کردند و بعد هم در ایران فرمودند که «ما با هیچ کشوری سر جنگ نداریم، ما با همه‌ی کشورهای که نخواهند نظرات خود را به ما تحمیل کنند، نخواهند که ما را از نظر سیاسی، فرهنگی، نظامی و اقتصادی استعمار کنند، ما با آنها روابط خواهیم داشت». بنابراین روابط ما با دنیا، روابطی است در حد مصالح اسلامی خودمان و مصالح امت خود که باید روابط حسنه داشته باشیم. امام فرمودند که ما نباید منزوی شویم و نباید کاری کنیم که در دنیا منزوی شویم.</p>
EPPE334P1	عدم دخالت در تصمیمات کشورها	<p>۴۴</p> <p>ما الان از این تریبون نماز جمعه به برادرانمان در منطقه، به مسلمین در این منطقه‌ی آسیا و به مسلمانان کشورهای دیگر اعلام می‌کنیم که ما همیشه دست اخوت را دراز کردیم ولی به شرط اینکه شما صادقانه با ما رفتار کنید. ما به دنبال دخالت در کشور شما نیستیم و این مسلمین هستند که باید خود در مورد امور داخلی‌شان تصمیم بگیرند.</p>
EPPE334P2	همراهی با کشورهای مسلمان	<p>۴۵</p> <p>(در مورد هواپیما ربایی در کویت): سیاست عمومی جهان اقتضا ندارد که این ناامنی‌ها ایجاد شود. ما از همان ابتدای انقلاب هم با این کارها مخالف بودیم.</p>
EPPE335P1	صلح طلبی	<p>۴۶</p> <p>(در مورد هواپیما ربایی در کویت): سیاست عمومی جهان اقتضا ندارد که این ناامنی‌ها ایجاد شود. ما از همان ابتدای انقلاب هم با این کارها مخالف بودیم.</p>

EPPE5۳۶P۱	ایستادگی در مقابل دشمنان	آنهایی که در ایران شرافت و سیادت ایرانی بودن و انسانیت‌شان اقتضا می‌کند که وقتی دشمنی را در برابر خود مشاهده می‌کنند، حاضر نیستند که زیر پای دشمن منکوب شوند؛ در اینجا قهراً مردم برای اصل انقلاب که استقلال این کشور اسلامی است - و این یکی از اصول این انقلاب است و مردم برای آن شعار دادند که ما باید مستقل و آزاد باشیم - به صحنه می‌آیند و حاضر می‌شوند.	۴۷
EPPE5۳۷P۱	لزوم استقلال طلبی	یک خصوصیتی که انقلابیون شهید ما داشتند و مورد هجوم دشمنان قرار گرفتند، «استقلال طلبی» آنها بود. همان استقلالی که همه‌ی ما شعارش را می‌دادیم و می‌گفتیم ما استقلال می‌خواهیم و نه شرقی و نه غربی می‌گفتیم. طبیعی است که حفظ کردن این خط، دشمن را ناراحت می‌کند.	۴۸
INS1P1	نفی سلطه غرب و شرق	با این‌که قدرت‌های بزرگ در سرکوب مسلمانان با هم هماهنگی دارند ولی بیداری اسلامی هر روزی قوی‌تر می‌شود. با پیروزی انقلاب اسلامی ایران یک بیداری در میان کشورهای اسلامی پدید آمد. دشمنان فهمیدند که اسلام حیات دوباره گرفته و مسلمانان دیگر آمیدی به شرق و غرب ندارند. کمونیسم پس از هفتاد سال شعار آزادی و عدالت از هم پاشیده شده و مسلمانان دیگر آمیدی به شرق و غرب ندارند. غرب هم در هر جا که پا گذاشت جز استعمار و استثمار چیزی به ارمغان نیاورد. مسلمانان به خود آمده و فهمیدند که باید روی پای خود بایستند و با اتکا به اسلام و قرآن و ایجاد اتحاد و اتکال به نصرت الهی از دیگران قطع امید کنند. بیداری اسلامی که هر روز قوی‌تر می‌شود دشمنان اسلام را به مقابله با آنان وادار کرده و لذا قدرت‌های بزرگ با همه اختلافاتی که در سیاست‌های جهانی دارند در مسأله سرکوب مسلمانان با هم هماهنگی دارند.	۴۹
INS1P2	لزوم استقلال طلبی	یکی از اهداف اساسی انقلاب اسلامی ایران نجات محرومین و مستضعفین جهان از یوغ استکبار جهانی و ابر قدرت‌های شرق و غرب است. بدون تردید پیروزی این انقلاب اصیل اسلامی منافع امپریالیزم را در منطقه و در سراسر جهان به خطر انداخت و خواب غارتگران جهانی به‌ویژه شیطان بزرگ را آشفته ساخت. آمریکا با تحمل شکست مفتضحانه در داخل تصمیم گرفت که با تجاوز نظامی انقلاب را به شکست یا حداقل به سازش مجبور کند.	۵۰
INS2P1	مقابله با آمریکا	انقلاب اسلامی ایران که از آغاز پیروزی پیوندش را با ملت محروم و ستمدیده و مقاوم فلسطین و لبنان برقرار و چهره کریه و ضد	۵۱
INS3P1	مقابله با اسرائیل		۵۲

INS3P2	همراهی با مردم فلسطین	انسانی اسرائیل غاصب و صیونیزم تجاوزگر را به جهانیان معرفی کرده و موضع قاطع خود را در مورد نجات قدس و قطع دست اشغالگران اعلام کرده بود، مورد تجاوز صدام قرار گرفت.	۵۳
INS4P1	ایستادگی در مقابل دشمنان	جمهوری اسلامی ایران که از احکام مترقی اسلام، این ائین صلح و عدل و سعادت الهام می‌گیرد همواره خواهان صلح و برادری در بین مسلمین و ملل عالم می‌باشد و در عین حال هر تجاوزی را با قاطعیت پاسخ می‌گوید.	۵۴
INS4P2	صلح‌طلبی		۵۵
INS5P1	مقابله با آمریکا	روحانیون باید دوشادوش سایر اقشار ملت در راهپیمایی روز ملی مبارزه با استکبار جهانی شرکت کرده و با دادن شعار مرگ بر آمریکا و مرگ بر اسرائیل به دنیا نشان دهند که مردم و روحانیون یکپارچه در صحنه مبارزه با استکبار حاضرند.	۵۶
INS6P1	مقابله با اسرائیل	امروز که بیداری اسلامی استبداد و استعمار خارجی را در کشورهای اسلامی هدف قرار داده است، مسلمانان مدیون شجاعت و بصیرت و هوشیاری امام خمینی(ره) بنیان‌گذار جمهوری اسلامی ایران هستند. هم او بود که همگان را دعوت به جهاد و مقاومت علیه تبهکاران اسرائیل غاصب کرد. هم او بود که بذر بیداری در بلاد اسلامی کاشت و امروز ما شاهد ثمره این مقاومت و مبارزه و تعمیق آن در جهان اسلام هستیم.	۵۷
INS6P2	همراهی با بیداری اسلامی		۵۸
INS7P1	مقابله با اسرائیل	امسال نیز آمریکا در غفلت و سردرگمی اعراب و برخی رهبران خودفروخته جهان اسلام دور تازه‌ای از گفت‌وگوهای سازش را مدیریت می‌کند. با لطف خداوند متعال این تلاش‌ها، همانند گذشته با شکست و ناکامی روبه‌رو خواهد شد و خط مقاومت جهاد و پایداری مقابل رژیم اشغالگر قدس پر قدرت‌تر از همیشه در برابر این سازش خواهد ایستاد.	۵۹
INS8P1	مقابله با اسرائیل	مسلمانان جهان، قدس قبله نخستین و حرم دوم مسلمانان جهان است، ما در هیچ شرایطی نمی‌توانیم آن را در چنگال صهیونیسم جنایتکار تا ابد غصب شده تلقی کنیم. برای رهایی قدس شریف و کوتاه کردن دست کفار و مشرکین از این حرم شریف نباید از هیچ کوششی فروگذار کنیم. جنگ ۳۳ روزه حزب‌الله و ۲۲ روزه حماس نشان داد قدرت صهیونیسم و افسانه شکست ناپذیری آن یک توهم است و اگر همت کنیم می‌توانیم ریشه فساد و تباهی تروریست‌های اسرائیلی را در منطقه و جهان با بسیج دنیای اسلام از بیخ و بن برکنیم.	۶۰
INS8P2	همراهی با جنبش‌های لبنان		۶۱

INS9P1	حمایت از مردم بوسنی	حمایت ملت مسلمان ایران به عنوان یک ملت انقلابی و بزرگ منطقه هشداری به مجامع بین المللی است که ملت‌ها ساکت نخواهند نشست و این پیام را می‌رساند که اگر دولت‌ها در حمایت از ملت مظلوم بوسنی اقدام اساسی نکنند ملت‌ها نقش خود را ایفا می‌کنند.	۶۲
INS10P1	مقابله با ابر قدرت‌ها	مسلمانان بر اساس این دستور قرآنی (و انتم الاعلون ان کنتم مؤمنین) هیچگاه در برابر ابر قدرت‌ها تسلیم نخواهند شد.	۶۳
INS11P1	لزوم یاری مظلومین	ملت عزیز ما باید بداند که اگر در هر جای عالم یک انسان مظلومی باشد بر اساس احکام اسلام (هر کس استغاثه و ناله کسی را بشنود و به یاری او نرود مسلمان نیست) باید به یاری او بشتاییم.	۶۴
INS12P1	عدم ورود در امور داخلی کشورها	در این نهضت (بیداری اسلامی) و حرکت، خارجی‌ها بخصوص آمریکایی‌ها می‌خواهند آن را قومیت مذهبی و گروهی نشان دهند و به یک معنا این حرکت را مصادره و واقعیت آن را مشوه کنند. در مورد نهضت‌های مردمی اخیر در منطقه هم بدون دخالت در امور	۶۵
INS12P2	همراهی با بیداری اسلامی	داخلی دیگر کشورها، حرکت‌های اسلامی مردم کشورهای اسلامی را تأیید می‌کنیم. برادران مسلمان ما باید توجه داشته باشند که به بعضی وعده‌ها و حرکت‌های کشورهای غربی به‌ویژه آمریکا توجه نکنند و فریب آنها را نخورند.	۶۶
INS13P1	همراهی با بیداری اسلامی	بیداری اسلامی مهم است و همان‌طور که در اصل آن نقش داشتیم، برای هدایت آن نیز باید نقش داشته باشیم. باید متحد باشیم و خواسته‌های شخصی و گروهی خود را با مقام معظم رهبری منطبق کنیم که این مسأله مهمی برای پیشرفت است.	۶۷
INS14P1	همراهی با بیداری اسلامی	دنیا رو به تحول است ما باید این تحول را بپذیریم و مطابق آن در مسیر ولایت حرکت کنیم. کاری که امام کرد و منشأ بیداری اسلامی و جهانی شد.	۶۸
INS15P1	صدور الگوی انقلاب اسلامی	ما باید طوری عمل کنیم که سایر کشورهای اسلامی نیز از ما الگو برداری کنند؛ ولی اگر انقلاب کشورهای دیگر به دلیل کم کاری ما مصادره شود در حقیقت همه ما شکست خورده‌ایم.	۶۹
INS16P1	عدم پذیرش ارزش‌های غربی	اگر می‌خواهید غربی‌ها از ما راضی باشند، بدانید تا مثل آنها نشویم و تا ما دست‌ها را بالا نبریم آنها از ما راضی نخواهند شد.	۷۰
INS17P1	قیام برای آزادی قدس	بر همه مسلمانان جهان فرض است برای آزادی قدس عزیز قیام کنند. قدس تنها مربوط به فلسطینی‌ها نیست بلکه به همه مسلمانان جهان تعلق دارد.	۷۱

INS18P1	خشم نسبت به دشمنان	مردم مسلمان و انقلابی ایران باید با شرکت در تظاهرات روز قدس، خشم و نفرت خود را نسبت به دشمنان اسلام اظهار نمایند.	۷۲
INS18P2	همراهی با مردم فلسطین		۷۳
INS19P1	مقابله با اسرائیل	ما نمی‌خواهیم زیر بار اسرائیل برویم، ما نمی‌خواهیم زیرلگدهای اسرائیل پایمال شویم، اسلام به ما می‌گوید کافر نباید بر ما تسلط داشته باشد.	۷۴
MAS1P1	حفاظت از اماکن دیپلماتیک	در اوایل انقلاب همه‌ی گروه‌ها و گروهک‌ها و حتی سفارتخانه‌های آمریکا و انگلیس سعی داشتند بر وقایع تأثیرگذار باشند. ما با هیچ کشوری قطع رابطه نکرده بودیم، مگر با اسرائیل و آفریقا جنوبی و هنوز با آمریکا رابطه‌مان بهم نخورده بود؛ بنابراین طبق دستور کلی، مأموریت داشتیم که از همه سفارتخانه‌ها حفاظت کنیم.	۷۵
MAS2P1	حفاظت از اماکن دیپلماتیک	من در کمیته همیشه دستور می‌دادم که باید از این اماکن حفاظت کنید و نگذارید کسی به این جاها حمله کند. که یکی از آنها سفارت آمریکا بود. ما اصلاً در خود سفارت آمریکا کمیته داشتیم. حتی به دستور خود امام، سفارت آمریکا چون اهمیت داشت و فضای بزرگی هم داشت نیرو هم در آن زیاد بود؛ یعنی آمریکایی‌ها در آن زیاد بودند به خصوص دستور دادم که آنجا را حفاظت کنند؛ لذا ما یک کمیته در داخل سفارت داشتیم که خود آمریکایی‌ها از ترس اینکه مردم به آنها حمله کنند به این‌ها جا داده بودند، که از آنها حفاظت کنند.	۷۶
MAS3P1	حفاظت از اماکن دیپلماتیک	باید بگویم که من این حرکت یعنی اشغال سفارت را نمی‌پسندیدم و این را نمی‌پذیرفتم که به سفارتخانه‌ها به خصوص سفارت آمریکا حمله بکنیم. من این را مضر می‌دیدم؛ برای اینکه اولاً از نظر قوانین بین‌المللی ریختن به سفارت، ولو اینکه ما می‌گوییم لانه‌ی جاسوسی، در دنیا مورد پذیرش نیست. شاید همه‌ی سفارتخانه‌ها لانه‌ی جاسوسی باشد. اصلاً روال معمول همه‌ی سفارت‌ها همین است که از این کارها می‌کنند؛ حالا عده‌ای بیشتر و عده‌ای کمتر و آنها که قدرتمندترند بیشتر.	۷۷
MAS4P1	محکومیت گروگان‌گیری دیپلمات‌های آمریکایی	من این کار را برای انقلاب مضر می‌دیدم، به خصوص ادامه اشغال و گروگان‌گیری را، ما فکر می‌کردیم یکی دو روز آمریکایی‌ها را می‌گیرند و از کشور بیرونشان می‌کنند و طبق معمول در برخورد با دیپلمات‌های خارجی به‌عنوان افراد ذیصلاح آنها را اخراج می‌کردند. در همه‌ی دنیا رسم است که دو روز، پنج روز، یک هفته به آنها مهلت می‌دهند، می‌گویند از اینجا خارج شوید؛ اما این سبک در دنیا	۷۸

		مطلوب نبود اگر هم ما می‌خواستیم سفارت را بگیریم و دماغ آمریکا را به خاک بمالیم همان قدر که آنها را گرفتیم برای آنها کافی بود. به نظر من ادامه‌ی آن جالب نبود. من قهراً ادامه‌ی کار را نمی‌پسندیدم. طبع خودم اینجوری بود و اگر منهای دستور امام بود این کار را نمی‌پسندیدم، ولی چون امام دستور دادند این کار بشود و به تعبیری که از قول امام نقل می‌شود ایشان فرمودند که این «انقلاب دوم» است ما هم پذیرفتیم و تسلیم شدیم، نیروهایمان را از آنجا بیرون کشیدیم و آنجا را در اختیار دانشجویها قرار دادیم.	
MAS۵P۱	تنش‌زدایی	در سیاست خارجی هم ما در آن موقع معتقد به تنش‌زدایی بودیم، گرچه بعضی از سیاست‌هایی که به‌عنوان تنش‌زدایی اتخاذ می‌شود به جای تنش‌زدایی، تنش‌زاست. ما می‌گفتیم که واقعاً به نفع انقلاب است که تنش‌زدایی شود، چون در داخل و خارج، دشمن مشغول توطئه است و به دنبال بهانه می‌گردد و از طرف دیگر ما گرفتار جنگ تحمیلی بودیم و دشمن از چند سو به ما حمله کرده است. ما نباید به دشمن مان مرتب بیفزاییم، چه در موضع‌گیری‌ها، چه در سخنرانی‌ها و چه در برخوردها. ما این را در سیاست خارجی معتقد بودیم و به صراحت بیان می‌کردیم.	۷۹

پس از استخراج مضامین و کدگذاری آنها، با بهره‌گیری از وجوه مشترک موجود میان برخی از آنها، تعدادی از مضامین که دارای اشتراک و نزدیکی بیشتری هستند، تحت یک عنوان کلی‌تر که پوشش‌دهنده تعدادی از آنها باشد، دسته‌بندی می‌شوند که به آنها «مفهوم» گفته می‌شود (جدول شماره ۲). گام بعدی، «مقوله‌بندی» متن است. در این مرحله برای رسیدن به اصولی عام‌تر، چند مفهوم که دارای اشتراکات بیشتری هستند، تحت عنوان یک «مقوله» جمع شده و یک اصل کلی‌تر را تشکیل می‌دهند (جدول شماره ۳).

جدول ۲: مفهوم سازی بیانات آیت الله مهدوی کنی در حوزه اصول سیاست خارجی

ردیف	مفهوم کلی	مضامین مرتبط	کدها
۱	ظلم‌ستیزی	ایستادگی در مقابل دشمنان	EPPE 19P1/INS3P1/EPPE 20P1/ EPPE 36P1/INS4P1/INS6P1/EPPE 2P1/ EPPE 10P1/INS7P1/INS8P1/EPPE 4P2/ EPPE 26P1/EPPE 28P1/EPPE 23P2/EP PE 5P2/INS18P1/EPPE 12P2/INS19P1
		مقابله با اسرائیل	
		خشم نسبت به دشمنان	
۲	استکبارستیزی	مقابله با آمریکا	INS2P1/INS2P2/EPPE 22P1/EPPE 25P 2/INS10P1/EPPE 9P1/EPPE 8P1/EPPE S29P2/EPPE 11P1/EPPE 31P2/EPPE 5 P1/INS16P1/INS5P1
		مقابله با استعمار	
		مقابله با ابرقدرت‌ها	
		حفظ عزت	
۳	نفی سلطه‌پذیری	لزوم استقلال طلبی	INS1P1/INS1P2/EPPE 13P1/ EPPE 15P1 EPPE 18P1/EPPE 18P2/EPPE 37P1
		حفظ استقلال فکری	
		مقابله با مداخله اجانب	
		نفی سلطه غرب و شرق	
۴	حمایت از جنبش‌های اسلامی	صدور الگوی انقلاب اسلامی	EPPE 1P1/INS6P2/INS8P2/EPPE 21P1/ EPPE 7P1/EPPE 24P1/INS12P2/INS13 P1/INS14P1/INS15P1
		همراهی با بیداری اسلامی	
		حمایت از حرکت‌های آزادی بخش	
		همراهی با جنبش‌های لبنان	
۵	حمایت از مظلومین	لزوم یاری مظلومین	INS3P2/EPPE 2P2/INS11P1/INS9P1/EP PE 4P1/EPPE 3P1/EPPE 30P1/INS17P 1/INS18P2
		همراهی با مردم فلسطین	
		قیام برای آزادی قدس	
۶	حمایت از مسلمانان	اتحاد کشورهای اسلامی	EPPE 16P2/EPPE 25P1/EPPE 29P1
		دفاع از مسلمانان عراق	
۷	همزیستی مسالمت‌آمیز	صلح طلبی	EPPE 35P1/EPPE 16P1/EPPE 17P1/EP PE 14P1/INS4P2/EPPE 32P1/MAS5P1/ EPPE 33P1/EPPE 27P1/EPPE 34P2 /EPPE 31P1/EPPE 23P1/EPPE 12P1
		همراهی با کشورهای مسلمان	
		توجه به مصلحت عمومی مسلمین	
		تنش‌زدایی	
۸	تعهد به قراردادهای و پیمان‌های بین‌المللی	حفاظت از اماکن دیپلماتیک	MAS3P1/MAS1P1/MAS4P1/MAS2P1
		محکومیت گروگان‌گیری	
		دیپلمات‌های آمریکایی	
۹	عدم‌مداخله در امور داخلی کشورها	عدم ورود در امور داخلی کشورها	INS12P1/EPPE 34P1/EPPE 6P1
		عدم دخالت در تصمیمات کشورها	

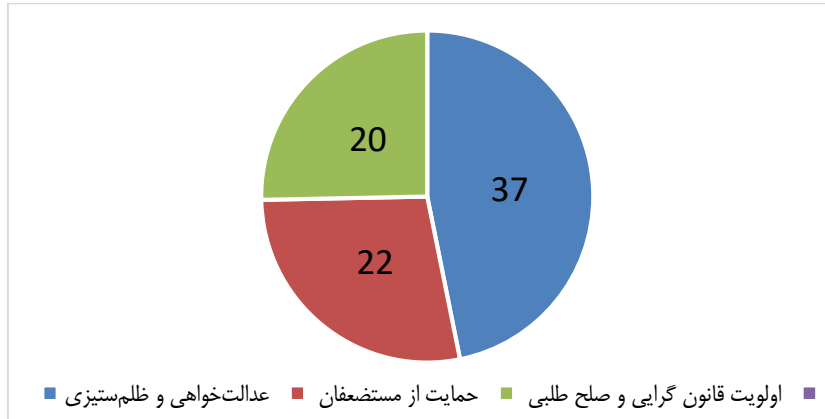
جدول ۳: مقوله‌بندی بیانات آیت‌الله مهدوی کنی در حوزه اصول سیاست خارجی

ردیف	مقوله	مفاهیم مرتبط	کدهای مرتبط
۱	عدالت‌خواهی و ظلم‌ستیزی	ظلم‌ستیزی	EPPES19P1/INS3P1/EPPES20P1/EPPES36P1/ INS4P1/INS6P1/EPPES2P1/EPPES10P1/INS7P1/IN S8P1/EPPES4P2/EPPES26P1/EPPES28P1/EPPES23 P2/EPPES5P2/INS18P1/EPPES12P2/INS19P1/INS2P 1/INS2P2/EPPES22P1/EPPES25P2/INS10P1/EPPES 9P1/EPPES8P1/EPPES29P2/EPPES11P1/EPPES31P 2/EPPES5P1/INS16P1/INS5P1/INS1P1/INS1P2/EPP ES13P1/EPPES15P1/EPPES18P1/EPPES18P2/EPPE S37P1
		استکبار‌ستیزی	
		نفی سلطه‌پذیری	
۲	حمایت از مستضعفان	حمایت از جنبش‌های اسلامی	EPPES1P1/INS6P2/INS8P2/EPPES21P1/EPPES7p1/ EPPES24P1 /INS12P2/INS13P1/INS14P1/INS15P1/INS3P2/EPPE S2P2/INS11P1/INS9P1/EPPES4P1/EPPES3P1/EPPE S30P1/INS17P1/INS18P2 /EPPES16P2/EPPES25P1/EPPES29P1
		حمایت از مظلومین	
		حمایت از مسلمانان	
۳	اولویت قانون‌گرایی و صلح‌طلبی	همزیستی مسالمت‌آمیز	EPPES35P1/EPPES16P1/EPPES17P1/EPPES14P1/I NS4P2/EPPES32P1/ MAS5P1/EPPES33P1/EPPES27P1/EPPES34P2/EPP ES31P1/EPPES23P1/EPPES12P1/ MAS3P1/MAS1P1/MAS4P1/MAS2P1/INS12P1/EPP ES34P1/EPPES6P1
		تعهد به قراردادهای و پیمان‌های بین‌المللی	
		عدم مداخله در امور داخلی کشورها	

اصول سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران از منظر آیت‌الله مهدوی کنی (ره)

واکاوی مضامین به دست آمده از بیانات آیت‌الله مهدوی کنی (ره) در حوزه‌های مرتبط با سیاست خارجی، نشان می‌دهد که ایشان حضور فعال، عزتمندانه و کارآمد در عرصه بین‌المللی را یکی از مهم‌ترین کارویژه‌های جمهوری اسلامی ایران برشمرده و برای آن اهمیت خاصی قائل بودند. با توجه به نتایج به دست آمده از فرآیند تحلیل محتوا می‌توان این مباحث مختلف را ذیل سه اصل جمع‌بندی و تحلیل کرد:

۱- عدالت‌خواهی و ظلم‌ستیزی، ۲- حمایت از مستضعفان، ۳- اولویت قانون‌گرایی و صلح‌طلبی.

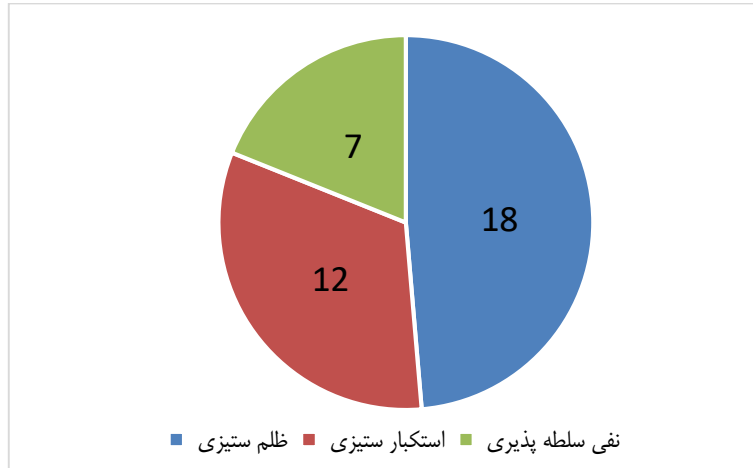
نمودار ۱: فراوانی هر یک از اصول سه گانه

عدالت خواهی و ظلم ستیزی

اولین و مهم ترین اصل سیاست خارجی از منظر آیت الله مهدوی کنی عدالت خواهی و ظلم ستیزی است. علاوه بر این عدالت خواهی، به عنوان یکی از اصول اساسی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران به شمار می رود و به نحوی ریشه ایدئولوژیک ظلم و استکبار ستیزی و نفی سلطه پذیری محسوب می شود. در واقع، عدالت طلبی تنها یک ارزش در سیاست داخلی جمهوری اسلامی نیست، بلکه توانسته است جایگاه ویژه ای نیز در سیاست خارجی آن پیدا کند. این هنجار، هویت جمهوری اسلامی را به عنوان یک عنصر عدالت طلب و یک واحد سیاسی عدالت جو شکل داده است که بازتاب آن را می توان در تأکید بر حمایت از مستضعفین جهان یا حمایت از جنبش های رهایی بخش در جستجوی عدالت، مشاهده نمود (مشیرزاده، ۲۰۰۶: ۲۲).

اهمیت عدالت تجلی یافته در سیاست خارجی ایران در چارچوب فکری مکتب شیعه تا بدان جاست که در آن، «عدل» به عنوان یکی از اصول پنج گانه دینی شمرده می شود. تشیع در صورت بندی خود از ابعاد مختلف و جامعی از آن را مدنظر قرار داده است؛ عدل به عنوان یکی از اصول مذهب، به عنوان ملکه ای اخلاقی برای تطبیق رفتار فرد بر ملاک های شریعت، به عنوان عدالت فردی و نهایتاً عدالت اجتماعی (دهقانی فیروزآبادی و نوری، ۲۰۱۲: ۹۵-۹۴). این مفهوم بر اساس تضادهای دو وجهی نظیر «عدالت و ظلم»، «عادل و ظالم» و «حق و باطل» صورت بندی می شود که در آن همواره عناصر نخست بر دوم برتری و ارجحیت دارند. این دوگانگی های منبعث از مفهوم عدالت، به جهان خارجی تسری می یابند و جمهوری اسلامی با تمسک به هویت عدالت طلب خود، در جبهه حق و عدالت واقع شده و به تقابل با جبهه باطل و ظلم می پردازد (دهقانی فیروزآبادی، ۲۰۰۹: ب: ۱۶۶).

همان طور که در جداول تحلیل محتوا مشخص شد آیت الله مهدوی کنی مباحث مرتبط با این اصل را ذیل سه موضوع مطرح کرده اند: الف) ظلم ستیزی، ب) استکبار ستیزی، ج) نفی سلطه پذیری.

نمودار ۲: فراوانی هر یک از موضوعات مطرح شده ذیل اصل عدالت خواهی و ظلم ستیزی

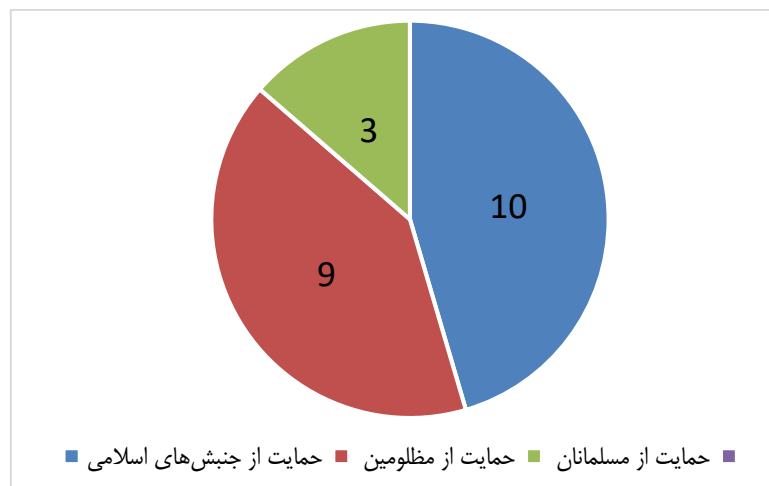
بر اساس آموزه‌ها و اعتقادات اسلامی، جمهوری اسلامی ایران می‌بایست ضمن نفی و طرد کامل هرگونه سلطه‌گری و سلطه‌پذیری، از برقراری مناسبات و روابط مبتنی بر سلطه اجتناب نماید؛ چرا که مهم‌ترین هدف نهی و نفی دائمی و همیشگی تسلط کفار بر جوامع اسلامی، حفظ عزت و احترام مسلمانان است. هدفی که مبانی و مستنداتش را می‌توان در کتاب و سنت ریشه‌یابی کرد. مهم‌ترین مبانی قرآنی این اصل بر مبنای آیه ۱۴۱ سوره مبارکه نساء، قاعده نفی سبیل است که به معنای انسداد کلیه راه‌ها و روش‌های مستقیم و غیرمستقیم سلطه و تفوق کفار بر مسلمانان می‌باشد (دهقانی، ۲۰۰۹ الف: ۱۳۱-۱۳۰). قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز در اصل ۱۵۲ این اصل را در زمره اصول بنیادین سیاست خارجی کشور قلمداد کرده است: «سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران بر اساس نفی هر گونه سلطه‌جویی و سلطه‌پذیری... و عدم تعهد در برابر قدرت‌های سلطه‌گر... استوار است».

آیت‌الله مهدوی کنی مشخصاً در این حوزه می‌فرمایند:

«با اینکه قدرت‌های بزرگ در سرکوب مسلمانان با هم هماهنگی دارند ولی بیداری اسلامی هر روزی قوی‌تر می‌شود. با پیروزی انقلاب اسلامی ایران یک بیداری در میان کشورهای اسلامی پدید آمد. دشمنان فهمیدند که اسلام حیات دوباره گرفته و مسلمانان دیگر آمیدی به شرق و غرب ندارند. کمونیسم پس از هفتاد سال شعار آزادی و عدالت از هم پاشیده شده و مسلمانان دیگر آمیدی به شرق و غرب ندارند. غرب هم در هر جا که پا گذاشت، جز استعمار و استثمار چیزی به ارمغان نیاورد. مسلمانان به خود آمده و فهمیدند که باید روی پای خود بایستند و با اتکا به اسلام و قرآن و ایجاد اتحاد و اتکال به نصرت الهی از دیگران قطع امید کنند. بیداری اسلامی که هر روز قوی‌تر می‌شود دشمنان اسلام را به مقابله با آنان وادار کرده و لذا قدرت‌های بزرگ با همه اختلافاتی که در سیاست‌های جهانی دارند، در مسأله سرکوب مسلمانان با هم هماهنگی دارند» (مصاحبه روزنامه رسالت با آیت‌الله مهدوی کنی، ۱۳۷۴/۵/۱۱).

حمایت از مستضعفان

اصل اساسی بعدی مستخرج از بیانات آیت‌الله مهدوی کنی در حوزه سیاست خارجی حمایت از مستضعفان عالم است. این مفهوم نیز به مانند دیگر عناصر گفتمان انقلاب اسلامی، ریشه در مؤلفه‌های دینی و ملی آنان دارد. عدالت‌طلبی و ظلم‌ستیزی، انگاره ظهور، عاشورا و جهاد بن‌مایه‌های اعتقادی آنان است (دهقانی فیروزآبادی و نوری، ۲۰۱۲: ۱۲۸). اصل ۱۵۴ قانون اساسی در این باره می‌گوید: «جمهوری اسلامی ایران، سعادت انسان در کل جامعه بشری را آرمان خود می‌داند و استقلال و آزادی و حکومت حق و عدل را حق همه مردم جهان می‌شناسد. بنابراین در عین خودداری کامل از هرگونه دخالت در امور داخلی ملت‌های دیگر، از مبارزه حق طلبانه مستضعفین در برابر مستکبرین در هر نقطه از جهان حمایت می‌کند». در این حوزه هم بنابر فرمایشات آیت‌الله مهدوی می‌توان سه موضوع فرعی دیگر را دنبال کرد: الف) حمایت از جنبش‌های اسلامی (۱۰)؛ ب) حمایت از مظلومین (۹)؛ ج) حمایت از مسلمانان (۳)

نمودار ۳: فراوانی هر یک از موضوعات مطرح شده ذیل اصل حمایت از مستضعفان

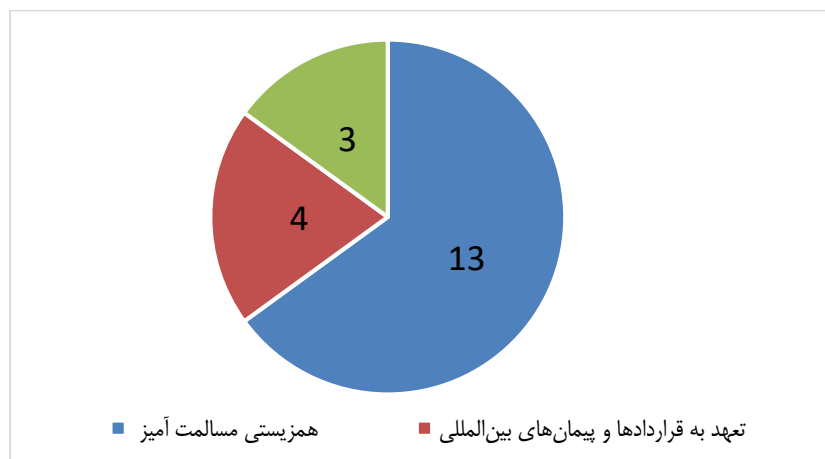
مبارزه با استکبار و پشتیبانی از مبارزات مستضعفان در برابر مستکبران، حمایت جمهوری اسلامی ایران از مسلمانان و دفاع از حقوق آنان را به طریق اولی ایجاب می‌کند. حمایت و دفاع از حقوق مسلمانان در سه سطح عملی می‌شود؛ نخست، در سطح امت و جهان اسلام به صورت پشتیبانی از نهضت‌ها و جنبش‌های آزادی‌بخش اسلامی تجلی می‌یابد، مانند حمایت از حزب الله لبنان و مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق: «بعضی‌ها خیال می‌کنند که اگر ما خودمان دور ایران حصار بکشیم می‌توانیم انقلاب‌مان را حفظ کنیم و لذا می‌گویند چرا ما باید به برادران خود در لبنان کمک کنیم در حالی که ما خودمان پول نیاز داریم؟ غافل از این که ما اگر در آن جا با دشمن نجنگیم: «فوالله ما غزی قوم فی عقر دارهم الا ذلوا». این علی است که

فرمود هر کس در خانه خود مورد حمله قرار گیرد مسلماً شکست می‌خورد. ما باید دورتر از مرزهای خود بجنگیم و دشمن را در آن جا مشغول کنیم نه این که او ما را مشغول کند» (سخنرانی آیت‌الله مهدوی کنی پیش از خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۰/۰۵/۱۳۵۹).

دوم، پشتیبانی و دفاع از مسلمانانی که در حال مبارزه با کفار برای احقاق حقوق خود هستند. نمونه بارز این سیاست، حمایت جمهوری اسلامی از مسلمانان فلسطین، افغانستان، لبنان، عراق و سوریه است. سوم، دفاع از حقوق اقلیت‌های مسلمان در کشورهای غیراسلامی مانند حمایت از مسلمانان چین در روسیه (دهقانی فیروزآبادی، ۲۰۰۹ الف: ۱۳۵).

اولویت قانون‌گرایی و صلح‌طلبی بر منازعه محوری

آخرین اصلی که بر مبنای فرآیند تحلیل محتوا می‌توان از آن یاد کرد قانون‌گرایی و صلح‌طلبی است. آیت‌الله مهدوی با بیان سه موضوع: الف) همزیستی مسالمت‌آمیز ب) تعهد به قراردادهای و پیمان‌های بین‌المللی ج) عدم مداخله در امور داخلی کشورها، به شرح و بحث حول این اصل پرداخته‌اند.

نمودار ۴: فراوانی هر یک از موضوعات مطرح شده ذیل اصل قانون‌گرایی و صلح‌طلبی

قانون اساسی هر کشور، کلان‌ترین سندی است که جهت‌گیری کلی حرکت سیاست خارجی آن کشور را مشخص می‌کند. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز، در اصل ۱۵۲ بیان می‌دارد: «سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران بر اساس... بر روابط صلح‌آمیز متقابل با دول غیرمحراب استوار است». اصل چهاردهم هم می‌گوید: «دولت جمهوری اسلامی ایران و مسلمانان موظف‌اند نسبت به افراد غیرمسلمان با اخلاق حسنه و قسط و عدل اسلامی عمل نمایند و حقوق انسانی آنان را رعایت کنند».

چنان که معین است، صلح‌طلبی و همزیستی مسالمت‌آمیز، اولویت راهبردی سیاست خارجی ایران است. لازمه عقلانی این مسأله نیز احترام متقابل و عدم مداخله در امور داخلی کشورهاست که عنایت به این اصل مانع بروز تنش و منازعه میان جمهوری اسلامی و دیگر کشورها می‌گردد:

«ما الان از این تریبون نماز جمعه به برادرانمان در منطقه، به مسلمین در این منطقه آسیا و به مسلمانان کشورهای دیگر اعلام می‌کنیم که ما همیشه دست اخوت را دراز کردیم ولی به شرط اینکه شما صادقانه با ما رفتار کنید. ما به دنبال دخالت در کشور شما نیستیم و این مسلمین هستند که باید خود در مورد امور داخلی‌شان تصمیم بگیرند» (خطبه‌های نماز جمعه به امامت آیت‌الله مهدوی کنی، ۱۳۶۳/۰۹/۱۶).

افزون بر احترام متقابل، یکی دیگر از لوازم صلح‌طلبی، پایبندی و تعهد به قراردادهای و قوانین بین‌المللی است که جمهوری اسلامی، احترام و التزام به این مسأله را جزء اولویت‌های سیاست خارجی خود قرار داده؛ اصلی که نشعت گرفته از اصل اسلامی وفای به عهد می‌باشد و در آیاتی نظیر ۳۴ سوره بنی اسرائیل، آیه ۱ سوره مائده و ۱۷۷ سوره بقره بر آن تأکید شده است. آیت‌الله مهدوی کنی در این حوزه می‌فرماید:

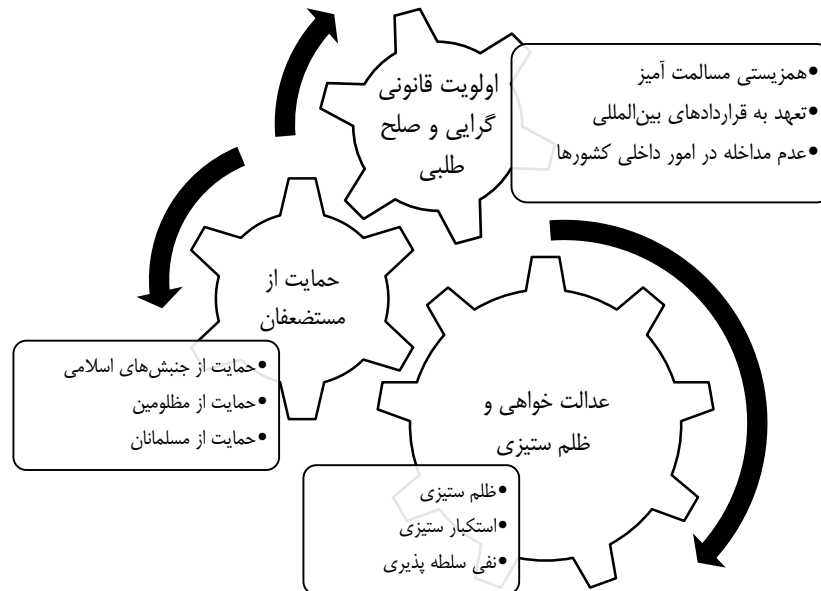
«باید بگوییم که من این حرکت یعنی اشغال سفارت را نمی‌پسندیدم و این را نمی‌پذیرفتم که به سفارتخانه‌ها به خصوص سفارت آمریکا حمله بکنیم. من این را مضر می‌دیدم؛ برای اینکه اولاً از نظر قوانین بین‌المللی ریختن به سفارت، ولو اینکه ما می‌گوییم لانه‌ی جاسوسی، در دنیا مورد پذیرش نیست. شاید همه‌ی سفارتخانه‌ها لانه‌ی جاسوسی باشد. اصلاً روال معمول همه‌ی سفارت‌ها همین است که از این کارها می‌کنند؛ حالا عده‌ای بیشتر و عده‌ای کمتر و آنها که قدرتمندند بیشتر» (خواججه سروی، ۲۰۰۸: ۲۱۹).

نتیجه‌گیری

حرکت دقیق و جهت‌مند در راستای نیل به غایات و اهداف سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران نیازمند بهره‌گیری از آراء و نظرات اندیشمندی است که سال‌ها در قامت یک سیاستمدار صادق در عرصه‌های گوناگون حاکمیتی به ایفای نقش پرداخته‌اند. آیت‌الله مهدوی کنی (ره) نمونه بارز و اسوه مثالی چنین سیاستمدارِ اندیشه‌ورزی است که با نگاهی فضیلت‌مندانه به عرصه سیاست، در پی تبیین سیاست در بستر اخلاقی آن بود. در حوزه سیاست خارجی، ایشان از مطلع اوج‌گیری نهضت اسلامی که منجر به پیروزی انقلاب اسلامی گردید، در سخنرانی‌های گوناگون خود به‌ویژه در سنگر نماز جمعه، به تبیین سیاست خارجی نظام اسلامی که برآمده از نگاه سیاسی آرمان‌محورانه‌ی واقعیت‌گرای ایشان بود همت گمارد. واکاوی مجموعه این بیانات که امتداد آن را در دهه‌های بعد از سال ۱۳۵۷ نیز شاهد هستیم، زمینه مناسبی را فراهم می‌آورد که با استفاده از آن می‌توان اصول حاکم بر سیاست خارجی مطلوب جمهوری اسلامی ایران را از منظر آیت‌الله مهدوی کنی (ره) تبیین نمود. در این راستا و با بهره‌گیری از روش تحلیل محتوا، مجموعه بیانات مرتبط ایشان با استفاده از بیانات موجود ایشان در پایگاه «ایران نمایه» و دو کتاب «خطرات آیت‌الله

مهدوی کنی» و «سیاست اخلاقی و اخلاق سیاسی: مجموعه خطبه‌ها و سخنرانی‌های آیت‌الله مهدوی کنی در نماز جمعه»، استخراج و کدگذاری گردید و مورد تحلیل محتوا قرار گرفت.

از منظر آیت‌الله مهدوی کنی(ره)، سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، بر رویکرد شریعت‌گرای غیر سکولار ابتناء یافته، به نحوی که تمامی اصول و اهداف سیاست خارجی، در پرتو این رویکرد تنظیم و مدیریت می‌شود. سیاست خارجی مطلوب در دیدگاه سیاست اسلامی ایشان، ذیل سه اصل اساسی قابل جمع است که در مجموع، جهت‌گیری کلان نظری و عملیاتی سیاست خارجی را سامان می‌دهد. بنیادی‌ترین اصل «عدالت‌خواهی و ظلم‌ستیزی» است که سویه مهم نظری سیاست خارجی مطلوب را نشان می‌دهد. استکبارستیزی، آرمان‌خواهی واقعیت‌محور و تلاش در راستای تغییر هندسه قدرت جهانی به سوی عدالت‌خواهی، از این اصل سرچشمه می‌گیرد. تجلی این اصل، خود را در اصل «حمایت از مستضعفان» هویدا می‌سازد و سیاست خارجی مطلوب جمهوری اسلامی را به سوی حمایت از جنبش‌های اسلامی، مظلومان و مسلمانان عالم سوق می‌دهد. سومین اصل کلان و اساسی نیز، که در دیدگاه آیت‌الله مهدوی کنی(ره) از اهمیت راهبردی برخوردار است، اصل «اولویت قانون‌گرایی و صلح‌طلبی» است، که سیاست خارجی مطلوب جمهوری اسلامی را به سوی همزیستی مسالمت‌آمیز (با دول غیرمحراب)، تعهد به قراردادهای بین‌المللی و عدم مداخله در امور داخلی کشورها، رهنمون می‌سازد. این اصل، در ارتباط تنگاتنگ با دو اصل دیگر است و از رهگذر تعامل قاعده‌مند این اصول است که بنیان‌های سیاست خارجی مطلوب جمهوری اسلامی استوار می‌گردد و اهداف و غایات سیاست خارجی آرمان‌گرای واقعیت‌محور در محیط بین‌المللی به صورت حداکثری تأمین می‌شود. شکل شماره (۲)، اصول سیاست خارجی مطلوب جمهوری اسلامی ایران را از منظر آیت‌الله مهدوی کنی(ره) نشان می‌دهد.

شکل ۲: اصول سیاست خارجی مطلوب جمهوری اسلامی ایران از منظر آیت الله مهدوی کنی (ره)

References

- Akhavan Kazemi, Bahram (2002), *Justice in the Political System of Islam*, Tehran: Cultural Institute of Contemporary Knowledge and Thought. (In Persian)
- Al-Farahidi, Khalil bin Ahmad (1990), *Kitab al-Ain*, research: Ahmad Yusuf Nejati, Muhammad Ali Najjar, Abdul Fattah Ismail Shalbi, Egypt: Dar al-Masriya for authorship and translation. (In Arabic)
- Allahkhah, Mehdi (2008), *Poverty from the perspective of the Holy Quran*, Master Thesis, Tehran: Imam Sadegh (AS) University. (In Persian)
- Dehghani Firoozabadi, Seyed Jalal (2009a), *Foreign Policy of the Islamic Republic of Iran*, Tehran: Samat. (In Persian)
- Dehghani Firoozabadi, Seyed Jalal (2009b), “National Resources of Foreign Policy of the Islamic Republic of Iran”, *Politics Quarterly*, Volume 39, Number 3: 221-245. (In Persian)
- Dehghani Firoozabadi, Seyed Jalal; Nouri, Vahid (2012), *Foreign Policy of the Islamic Republic in the Age of Fundamentalism*, Tehran: Imam Sadegh (AS) University. (In Persian)

- Jafari Haftkhani, Nader (2014), *Ethical Politics and Political Ethics: A Collection of Sermons and Lectures by Ayatollah Mahdavi Kani in Friday Prayers*, Tehran: Imam Sadegh (AS) University. (In Persian)
- Jafari Langroudi, Mohammad Jafar (2005), *General Introduction to Law*, Tehran: Ganj-e-Danesh Publishing. (In Persian)
- Javadi Amoli, Abdullah (2005), *Rights and Duties in Islam*, Qom: Esra Publishing. (In Persian)
- Khajeh Sarvi, Gholamreza (2008), *Memoirs of Ayatollah Mahdavi Kani*, Tehran: Islamic Revolution Publications. (In Persian)
- Krippendorf, Kloss (1999), *Content Analysis of Methodological Foundations*, translated by Houshang Naebi, Tehran: Method Publications. (In Persian)
- Moghtadar, Houshang (1991), *International Politics and Foreign Policy*, Tehran: Mofahrs. (In Persian)
- Moshirzadeh, Homeira (2006), *Analysis of the Foreign Policy of the Islamic Republic of Iran from a Constructivist Perspective*, in Nasrin Mosaffa, *A Look at the Foreign Policy of the Islamic Republic of Iran*, Tehran: Office of Political and International Studies. (In Persian)
- Mostafavi, Hassan (1981), *Research in the words of the Holy Quran*, Tehran: Book Translation and Publishing Company. (In Persian)
- Nafisi, Ali Akbar (1964), *Farhang Nafisi*, Tehran: Khayyam. (In Persian)
- Qureshi, Ali Akbar (1985), *Quran Dictionary*, Tehran: Islamic Library. (In Persian)
- Ragheb Isfahani, Hussein Ibn Muhammad (1992), *Al-Mufradat Fi Gharib Al-Quran*, Research: Safwan Adnan Davoodi, Beirut: Dar Al-Alam Al-Dar Al-Shamiya. (In Arabic)
- Sarmad, Zohreh (2000), *Research Methods in Behavioral Sciences*, Tehran: Agah. (In Persian)
- Sidamami, Kavous (2012), *Research in Political Science*, Tehran: Imam Sadegh (AS) University. (In Persian)
- Tabatabai, Sayyid Muhammad Hussein (2009), *Al-Mizan Fi Tafsir Al-Quran*, Volume 12, Qom: Publications of Dhu al-Qirbi. (In Arabic)
- Taheri, Abu al-Qasim (2001), *Research Methods in Political Science*, Tehran: Qoms. (In Persian)